

KRONIKA ŻYCIA NAUKOWEGO

Sprawozdanie z I Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Wczesna edukacja dziecka — trywializacja czy modernizacja?”

I Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Wczesna edukacja dziecka — trywializacja czy modernizacja?” odbyła się w Krakowie w dniach 21–22 listopada 2016 r. Konferencję zorganizowały: Katedra Dydaktyki i Wczesnej Edukacji Dziecka oraz Katedra Pedagogiki Społecznej Akademii Ignatianum w Krakowie, a także Instytut Pedagogiki Przedszkolnej i Szkolnej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie. Patronat nad konferencją objął Komitet Nauk Pedagogicznych PAN oraz Polskie Towarzystwo Pedagogiczne.

W pierwszym dniu konferencji, 21 listopada, uczestnicy mieli zaszczyt obradowania w Urzędzie Miasta Krakowa, w zabytkowych salach Pałacu Wielopolskich. Uroczystego otwarcia konferencji dokonali: JM Rektor Akademii Ignatianum ks. prof. Józef Bremer, JM Rektor Uniwersytetu Pedagogicznego prof. Kazimierz Karolczak oraz władze miasta Krakowa i Kuratorium Oświaty. Wśród zaproszonych gości obecni byli: prorektor dr hab. Bożena Sieradzka-Baziur, prof. AIK, oraz dziekani Wydziałów Pedagogicznych: Akademii Ignatianum — ks. dr Krzysztof Biel SJ oraz Uniwersytetu Pedagogicznego — dr hab. Ireneusz Światała, prof. UP.

Uczestnicy z przyjemnością obejrzeli występ Zespołu Pieśni i Tańca „Małe Słowianki” oraz wysłuchali koncertu uczniów Państwowej Szkoły Muzycznej I st. im. I. J. Paderewskiego w Krakowie.

W godzinach przedpołudniowych obradowało pięć sekcji.

„Nauczyciel i uczeń w przestrzeni edukacyjnej” to dominująca problematyka obrad sekcji pierwszej, której przewodniczyła dr hab. Anna Jakubowicz-Bryx z UKW w Bydgoszczy. Ona właśnie zabrała głos jako pierwsza, a tematem swojego wystąpienia uczyniła *Motywację do nauki jako wartość kształtowaną przez rodziców i nauczycieli we wczesnej edukacji*, przedstawiając wyniki przeprowadzonych wśród nauczycieli i rodziców uczniów klas niższych badań dotyczących motywacji. Celem badań było uzyskanie wiedzy na temat uwarunkowań motywacji do nauki dzieci z klas niższych. Analizowano aspekty środowiska rodzinnego oraz szkolnego, które wpływają na poziom motywacji dzieci do nauki. Kolejne wystąpienia dotyczyły zagadnień związanych z wychowaniem przedszkolnym. W tej grupie znalazła się wypowiedź dr hab. Jolanty Andrzejewskiej

z UMCS w Lublinie, która omawiała *Możliwości modernizacji przestrzeni do zabawy dzieci w przedszkolu na przykładach placówek przedszkolnych*, gdzie odbywają się praktyki pedagogiczne studentów UMCS. Dr Ewa Jędrzejowska z Uniwersytetu Opolskiego przedstawiła problem *Samodzielności dzieci w wieku przedszkolnym*. Refleksja ta wzbogacona została oceną problemu, dokonaną przez przedszkolnych pedagogów zatrudnionych w placówkach na terenie Opolszczyzny w czasie badań sondażowych. Autorka podjęła próbę konfrontacji własnych obserwacji i refleksji, które wskazują, że dzisiejsze dzieci reprezentują raczej niski poziom samodzielności. Następnie głos zabrała dr Magdalena Grochowalska z UP w Krakowie, ukazując *Miejsce dziecka i nauczyciela w kulturze przedszkola w przekonaniach początkujących nauczycieli*. Jej rozważania koncentrowały się wokół trzech zagadnień. Omówiła znaczenie kultury instytucji edukacyjnej dla bycia nauczycielem małego dziecka. Na tym tle przedstawiła wyniki badań własnych. Próbowano także odpowiedzieć na pytanie, jakie znaczenie ma kultura przedszkola w postrzeganiu dziecka przez nauczycieli, którzy rozpoczynają swoją działalność zawodową. Materiał empiryczny pochodził z analizy narracji 18 nauczycieli przedszkola, którzy wypowiadali się na temat własnej praktyki pedagogicznej. Analiza ujawniła perspektywę subiektywną nabywania kompetencji zawodowych w kulturze przedszkola. Autorka pokazała dylematy, przed którymi staje początkujący nauczyciel, budując środowisko uczenia się w konfrontacji z kulturą przedszkola. Następnie dr Ewa Kowalska z Uniwersytetu w Zielonej Górze wskazała na szerokie znaczenie przestrzeni edukacyjnej organizowanej z myślą o rozwoju dziecka i wspieraniu tego rozwoju. Autorka w konkluzji podkreśliła, że uczniom należy nie tylko dostarczać różnorodnych materiałów badawczych i narzędzi, stwarzać im warunki do samodzielnej pracy, ale również motywować ich systematycznie do działań, które, z jednej strony, będą dostosowane do tego, co już potrafią (doświadczenie), z drugiej zaś — będą w niewielkim stopniu przekraczać ich poziom kompetencji (poszerzenie zdolności poznawczych). Następnie dr Aleksandra Kruszewska z AJD w Częstochowie zaprezentowała wyniki *Diagnozy stanu emocjonalno-społecznego dzieci z wiosny 2016 roku*.

Obradom sekcji drugiej, zatytułowanej *Udział rodziców i nauczycieli w edukacji dziecka*, przewodniczyli: ks. dr hab. Norbert Pikuła, prof. UP, dr hab. Ireneusz Światała, prof. UP, oraz dr Mirosława Nyczaj-Draż z Uniwersytetu Zielonogórskiego. Jako pierwsza zabrała głos prof. Bożena Muchacka. W pierwszej części wystąpienia pt. *Przekonania dzieci na temat uczenia się* przybliżyła słuchaczom pojęcie, źródła oraz składniki kompetencji dziecka do uczenia się. Zaprezentowała także dane dotyczące niezbędnych warunków do konstruowania wiedzy przez uczniów. W części drugiej, odwołując się do wyników badań własnych, przedstawiła opis i analizę dziecięcych uzasadnień potrzeby uczenia się. Dr Anna Śniegulska z Uniwersytetu Rzeszowskiego w referacie *Odpowiedzialne*

rodzicielstwo fundamentem pomysłowości dziecka w edukacji wskazała na edukacyjne znaczenie odpowiedzialnego rodzicielstwa i rolę rodziców jako promotorów pomysłowości dziecka w edukacji. Na podstawie badań własnych, przeprowadzonych wśród studentów, przedstawiła ich opinie na temat znaczenia zaangażowania rodziców w edukację dziecka. Następnie zabrała głos dr Beata Adrjan z UWM w Olsztynie. Wystąpienie pt. *Postrzeganie rodziców w kulturze szkoły — trywializacja czy modernizacja?* rozpoczęła od opisu i analizy stanu badań na temat roli rodziców w kulturze szkoły, po czym zaprezentowała wyniki badań własnych dotyczących postrzegania rodziców przez nauczycieli. Kolejną referentką była PhDr. Karin Fodorová z Uniwersytetu w Ostrawie. Prelegentka zastanawiała się nad tym, kim jest nauczyciel ekspert w edukacji przedszkolnej, jakie powinny być jego umiejętności, wiedza i kompetencje. Problem relacji nauczyciel — rodzice podjęła mgr Agata Tatara z Akademii Ignatianum w Krakowie, próbując udzielić odpowiedzi na pytania: *Rodzice i nauczyciele — czego pragną? Co budują?* Na początku wystąpienia przywołała argumenty uzasadniające wybór tematu, następnie przedstawiła wyniki badań sondażowych, przeprowadzonych wśród rodziców uczniów klas I–III. We wniosku końcowym stwierdziła, że rodzice i nauczyciele budują relacje pozytywne, ale też mury. Jako ostatnia głos zabrała dr Mirosława Nyczaj-Drąg. W referacie pt. *Modele zaangażowanego wychowania dziecka w rodzinach z klasy średniej* prelegentka przedstawiła stan badań dotyczących zaangażowanego rodzicielstwa w Polsce i za granicą w różnych środowiskach społecznych, z perspektywy nauczycieli, dzieci oraz rodziców. Wskazała także na przyczyny obserwowanego współcześnie coraz częściej „nieograniczonego wsparcia dzieci przez rodziców” oraz związane z tym zagrożenia.

Obrady sekcji trzeciej toczyły się pod hasłem „Wspieranie rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym”. Sekcję poprowadzili: ks. dr hab. Marian Stepulak, prof. WSEI, dr hab. Klaudia Węc, prof. AIK, oraz dr Anna Borzęcka z ATH w Bielsku-Białej. Jako pierwszy wystąpił prof. Jarosław Jagieła z AIK, wypowiadając się na temat: *Dziecko zbuntowane. Problem dziecięcego nieposłuszeństwa w świetle behawioryzmu i analizy transakcyjnej*. W wystąpieniu poruszono kwestię zbuntowanego dziecka, problemu wychowawczego zgłaszanego przez rodziców. Podano przyczyny psychopatologiczne, zwrócono uwagę na to, że niektóre z przyczyn mogą być rozwojowe (normatywne). Omówiono koncepcję behawiorystyczną i terapię behawioralną. Przedstawiono metodę time-out. Jako druga została przedstawiona analiza transakcyjna oraz jej założenia. We wnioskach zasugerowano możliwość połączenia metody behawioralnej z analizą transakcyjną, co sprzyja rozpoznaniu przyczyn zachowań dziecka. Dr Anna Borzęcka zaprezentowała *Metodę Tomatisa jako innowację we wsparciu rozwoju dziecka w edukacji wczesnoszkolnej*. Pokazała trudności, jakie napotykają w nauce dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się. Omówiła metodę

Tomatisa jako wspomagającą rozwój dziecka. Zwróciła uwagę na odróżnienie słyszenia od słuchania oraz na rolę i podstawowe funkcje ucha według Alfreda Tomatisa. Podjęła także zagadnienia związane z diagnostyką i terapią, omawiając narzędzie diagnostyczne zwane testem uwagi słuchowej i etapy terapii Tomatisa. Dr Edyta Pindel z AIK wypowiadała się na temat *Wspomagania rozwoju dzieci z zaburzeniami ze spektrum autyzmu w zakresie społecznych i komunikacyjnych umiejętności*. Wystąpienie ukierunkowane było na efektywne metody umożliwiające kształtowanie społecznych i komunikacyjnych umiejętności dzieci. Omówiono trójkomponentowy program rozwijający rozumienie stanów umysłowych innych osób (rozumienie stanów wiedzy i emocji, zabawy w udawanie), metodę floortime oraz program terapeutyczny Son-Rise. Dr hab. Aleksandra Siedlaczek-Szwed, prof. AJD w Częstochowie, wygłosiła referat na temat *Wielodyscyplinarnego modelu stymulowania rozwoju językowego dziecka*, zwracając uwagę na kwestie celowego, planowego, systematycznego i kompleksowego stymulowania rozwoju dziecka oraz zagadnienia związane z koniecznością wsparcia w tym procesie rodziców przez specjalistów reprezentujących różne dyscypliny naukowe, takie jak: logopedia, psychologia, pedagogika, medycyna.

W sekcji czwartej, obradującej pod hasłem „Język, literatura, sztuka w edukacji i terapii dziecka”, pod przewodnictwem dr Marii Sobieszczyk z UKW w Bydgoszczy i dr Iwony Konopnickiej z Uniwersytetu Opolskiego, skupiono się najpierw na edukacji polonistycznej i czytelniczej. Dr Bożena Pawlak z UP w Krakowie wskazała w swym wystąpieniu na *Dylematy nauczających czytania i pisania*. Dylematów tych, jak zauważono, doświadczają głównie nauczyciele i rodzice dzieci, a ich podłożem są rozbieżności w opiniach i ocenach formułowanych przez pedagogów oraz psychologów. Autorki kolejnego wystąpienia: dr Jolanta Machowska-Goc i dr Anna Zadęcka-Cekiera z UP w Krakowie wskazały na *Różne aspekty edukacji polonistycznej w podręcznikach dla klas I–III*, w tym na tzw. ministerialny elementarz. Kolejne trzy wystąpienia poświęcono edukacji czytelniczej dzieci w młodszym wieku szkolnym, wartościom w literaturze dla dzieci oraz pamięci jako wartości w życiu bohaterów książek dla młodych czytelników. Referaty na powyższe tematy wygłosiły: dr Iwona Konopnicka z UOp, dr Maria Sobieszczyk z UKW w Bydgoszczy i dr Edyta Skoczylas-Krotla z AJD w Częstochowie. W obradach sekcji uczestniczyli także goście zagraniczni z Uniwersytetu w Preszowie. Prelekcja mgr. Radosława Rusnaka, PhD., dotyczyła literatury dziecięcej przenoszonej na ekrany kin. Prelegent odnosił się w swym wystąpieniu przede wszystkim do filmów Walta Disneya. Mgr Dana Leskova, PhD., zaprezentowała natomiast przykłady publikacji słowackich oraz polskich, przetłumaczonych na język słowacki.

Tematem przewodnim obrad sekcji piątej, której przewodniczyła dr Ewa Sowa-Behtane z AIK, były „Współczesne tendencje, innowacje i zmiany w pedagogice wieku dziecięcego i w edukacji dziecka”. Pierwszy referat, pt. *Edukacja*

wczesnoszkolna wobec zmiany, wygłosiła dr hab. Jolanta Karbowniczek, prof. AIK. Zwróciła uwagę na najważniejsze zmiany w edukacji wczesnoszkolnej, m.in.: ciągły proces reformowania oświaty od 1999 r. do czasów współczesnych (obniżanie/podwyższanie wieku szkolnego, reorientacja celów i ich operacjonalizacja, zwiększenie autonomii nauczyciela, wielokulturowość i dwujęzyczność dzieci, konstruowanie własnych programów nauczania), zmianę modelu rodziny z wielopokoleniowej na małą, brak autorytetów, zagrożenia cywilizacyjne, patologie społeczne, technologie informacyjne, negatywne opinie społeczne o reformie szkolnictwa. W podsumowaniu autorka nawiązała do tytułu konferencji i podkreśliła, iż należy skupić się na dogłębnej rewizji i modyfikacji systemu nauczania w Polsce. Drugi referat wygłosiła mgr Jadwiga Mielczarek z Regionalnego Ośrodka Doskonalenie Nauczycieli WOM w Częstochowie. W wystąpieniu pt. *Zmiany w prawie oświatowym w zakresie wychowania przedszkolnego* zostały przedstawione i poddane szczegółowej analizie ustawy, m.in. Ustawa z dnia 29 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw i Rozporządzenie z dnia 17 czerwca 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Następnie dr Monika Just, reprezentująca Akademię Twórczego Nauczyciela (ODN), w wystąpieniu pt. *Nauka twórczego rozwiązywania problemów i kreatywnego myślenia we wczesnej edukacji* zwróciła uwagę na uczenie myślenia, rozwiązywanie zadań i problemów, samodzielne odkrywanie przez uczniów wiedzy oraz pracę zespołową. Przedstawiła także innowacyjny program edukacyjny dotyczący obszaru oddziaływania nauczyciela i kultury szkolnej, który jest realizowany na terenie Wrocławia. Dr Celina Kisiel-Dorohinicka z AIK wygłosiła referat zatytułowany *Sokrates w szkolnej ławce. Dziecięca zdolność filozofowania (uwięziona) we współczesnej edukacji*. Zaprezentowany został w nim program „Filozofowanie z dziećmi i młodzieżą”, oparty na dyskusji, podczas której uczeń rozważa poddane refleksji treści. O doborze materiałów wyjściowych decyduje nauczyciel, ale o kierunku rozmowy rozstrzygają uczniowie. Kolejny referat, pt. *Mechanizmy rozwoju dziecięcej refleksji metapoznawczej — myślenie o myśleniu w edukacji początkowej*, przedstawiła dr Dorota Zdybel ze Społecznej Akademii Nauk w Łodzi. Prelegentka mówiła o składnikach dziecięcej koncepcji poznania Wellmana oraz opisała umysł jako centrum informacji. Na zakończenie obrad referat zatytułowany *Znaczenie innowacyjności w podnoszeniu efektów kształcenia w edukacji wczesnoszkolnej* wygłosiła dr Agnieszka Leszcz-Krysiak z AJD w Częstochowie. Przedstawiła ona badania własne, których celem było poznanie opinii rodziców i nauczycieli na temat wpływu innowacji (*Radość z nauki na co dzień — edukacja wczesnoszkolna otwarta na potrzeby dzieci*).

Po obradach w sekcjach przystąpiono do obrad plenarnych, którym przewodniczyły: prof. Bożena Muchacka z UP w Krakowie, dr hab. Józefa Bałacho-

wicz, prof. APS, dr hab. Jolanta Karbowniczek, prof. AIK, oraz dr hab. Iwona Czaja-Chudyba, prof. UP. Jako pierwsza wygłosiła referat dr hab. Józefa Bałachowicz, prof. APS (*Idea zrównoważonego rozwoju w edukacji dziecka*). Zagadnienie zrównoważonego rozwoju w edukacji niezbyt często pojawia się w rozważaniach na temat możliwości zmiany modelu i kultury edukacji dziecka w Polsce. Autorka nawiązała do działań i osiągnięć zespołu projektowego Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie i Uniwersytetu Agder w Kristiansand, którym kierowała. Zwróciła szczególną uwagę na wartości wspólnotowego i kreatywnego życia, otwartego, demokratycznego społeczeństwa, dbającego o naturalne warunki życia, przyszłość własną i kolejnych pokoleń, oraz na możliwości implementacji tych wartości w praktyce, czego dowodem był zrealizowany projekt. Dr hab. Elżbieta Jaszczyszyn z Uniwersytetu w Białymstoku przedstawiła referat na temat *Dziecko-gracz w procesie uspołeczniania*. Ideą wystąpienia było ukazanie działań nauczycieli i dzieci opartych na grach oraz zmian, które zachodzą w funkcjonowaniu społecznym dzieci pięcio-, sześćioletnich, wywołanych uczestnictwem w grach z wykorzystaniem wątków bajkowych, językowych, działań konstrukcyjnych itp. Dr hab. Mirosław Kowalski, prof. UZ, zaprezentował refleksje na temat podmiotowości i przedmiotowości dziecka. Odniósł się do tej ważnej we współczesnej edukacji problematyki w bardzo szerokim zakresie, ukazując ucznia jako podmiot i przedmiot w paradygmatach: behawiorystycznym, humanistycznym, konstruktywistycznym i krytyczno-emancypacyjnym. Prof. Raisa Prima z Uniwersytetu w Łucku wypowiadała się na temat *Dzieciństwa i wieku przedszkolnego jako wartości*, a referat pt. *Osobowy rozwój ucznia i nauczyciela we wspólnej przestrzeni edukacyjnej* wygłosił ks. dr hab. Marian Stepulak, prof. WSEI w Lublinie, dostrzegając, że wiele uwagi poświęca się takim aspektom rozwoju, jak: rozwój poznawczy, rozwój społeczny, rozwój emocjonalno-uczuciowy, rozwój estetyczny czy moralny. O wiele mniej w przestrzeni edukacyjnej mówi się na temat rozwoju religijnego i duchowego. Przy pominięciu tych dwóch wymiarów buduje się niepełną, deterministyczną koncepcję zarówno ucznia, jak i nauczyciela. Osoba ludzka jest wielowymiarowa, stanowi swoisty system, który nie może autonomicznie istnieć i się rozwijać, jeśli pominiemy choćby jeden z tych wymiarów. Dr hab. Urszula Oszwa z UMCS w Lublinie przedstawiła wyniki badań na temat *Gotowości nauczycieli przedszkola do pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*. Celem badań było poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, jaka jest deklarowana i rzeczywista wiedza nauczycieli przedszkoli w środowisku miejskim i wiejskim na temat zaburzeń rozwojowych, a w szczególności: ryzyka dysleksji, ADHD oraz autyzmu. Zastosowano autorski kwestionariusz ankiety do oceny wiedzy deklarowanej oraz rzeczywistej na temat zaburzeń rozwojowych. W badaniach wzięli udział nauczyciele przedszkoli wiejskich (N = 50) i miejskich (N = 50), którzy nie różnili się szczególnie w zakresie wiedzy na temat wymienionych zaburzeń. Wy-

stąpiły jednak istotne różnice między wiedzą przez nich deklarowaną a rzeczywistością, co pozwala sądzić, że nauczyciele przedszkoli przeceniają swój zasób informacji na temat dysleksji, ADHD i autyzmu. Wystąpiły też umiarkowane korelacje dodatnie między wiedzą deklarowaną a rzeczywistością badanych nauczycieli z przedszkoli miejskich. Zależności takich nie było w grupie nauczycieli wiejskich. Wskazuje to na konieczność wspomagania pracowników tych placówek warsztatami i praktycznymi zajęciami na temat pracy z dzieckiem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Jako ostatnia w sesji plenarnej głos zabrała Prof., PhDr. Zuzanna Stanislavová, CSc. z Uniwersytetu w Preszowie, prezentując interesujący wykład *Bohater z niepełnosprawnością w literaturze dla małych czytelników oraz w edukacji włączającej*. Autorka dostrzegła, że kwestie przedstawienia niepełnosprawności człowieka w literaturze dla dzieci związane są z problematyką edukacji włączającej, która jest istotną częścią programu reform instytucji ponadnarodowych (ONZ, OECD, UNESCO, UE), oraz z polityką włączającą tych instytucji. W związku z tym wzrasta potrzeba dialogu między osobami sprawnymi a osobami z niepełnosprawnością. Dialog ten należy rozpocząć oraz prowadzić już w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, przygotowując w ten sposób grunt pod włączenie niepełnosprawnych uczniów do środowiska szkolnego. Jednym ze źródeł, które skutecznie pomogą eliminować bariery, jest literatura piękna podejmująca tematykę różnych typów niepełnosprawności społecznej. W ramach interpretacji literatury prelegentka zwróciła uwagę na: 1) stopień autentyczności psychologicznego uchwycenia postaci z niepełnosprawnością; 2) postawy osób sprawnych wobec postaci z niepełnosprawnością; 3) poziom i metody literackiego przedstawiania tematyki; 4) potencjał edukacyjny tekstu w odniesieniu do formowania akceptującego środowiska edukacyjnego w edukacji przedszkolnej i podstawowej.

W drugim dniu konferencji, 22 listopada, kontynuowano obrady w gmachu Akademii Ignatianum w Krakowie. Obradom plenarnym przewodniczyli: dr hab. Anna Boguszewska z UMCS w Lublinie, dr hab. Iwona Czaja-Chudoba, prof. UP, oraz prof. Kazimierz Żegnałek z UPH w Siedlcach.

Jako pierwsza referat na temat ilustracji w dziecięcych lekturach wygłosiła dr hab. Anna Boguszewska, która przypomniała dorobek znakomych polskich ilustratorów XX w., zwracając jednocześnie uwagę na trywializację trudnej sztuki ilustrowania książek dla dzieci, z jaką mamy do czynienia w XXI w. Tematem wystąpienia dr hab. Bożeny Sieradzkiej-Baziur, prof. AIK, była prezentacja *Typów wartości w tekstach literackich podręcznika do klas 1–3 „Nasza szkoła”*. Przeanalizowane i ocenione zostały wszystkie teksty w kontekście tego, jakie wartości w nich przeważają. Ocenie poddany został także dobór tych tekstów. Prof. Mirosława Zalewska-Pawlak z Uniwersytetu Łódzkiego mówiła na temat *Estetyczności jako cechy podmiotowości dziecięcej*. Następnie dr hab. Krzysztof Kraszewski, prof. UP, zaprezentował *Przykłady rozwiązań realizacyjnych eduka-*

cji ogólnotechnicznej dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym w wybranych państwach. Jako ostatni w obradach plenarnych głos zabrał prof. Kazimierz Żegnałek, przedstawiając wyniki badań sondażowych, przeprowadzonych wspólnie z mgr Ewelina Gutkowską-Wyrzykowską, w referacie *Miejsce edukacji fizycznej w kształceniu zintegrowanym i jej realizacja w praktyce szkolnej.* Z zaprezentowanej analizy badań wielu autorów oraz programów studiów przygotowujących nauczycieli WF do zawodu wynika, że nauczyciele wczesnej edukacji mogą prowadzić zajęcia z wychowania fizycznego, ale muszą zostać lepiej przygotowani z metodyki tego przedmiotu. Absolwenci AWF również mogą kierować edukacją fizyczną dzieci młodszych pod warunkiem lepszego przygotowania w zakresie metodyki wczesnoszkolnej.

Po wystąpieniach plenarnych praca odbywała się w sekcjach, w których była kontynuowana tematyka przewodnia.

W sekcji pierwszej, prowadzonej przez dr hab. Annę Jakubowicz-Bryx, bardzo ciekawe pod względem poznawczym były wystąpienia, w których poruszono problematykę procesu wychowania i kształcenia dzieci. Mgr Edyta Górka ze Staropolskiej Szkoły Wyższej w Kielcach dowodziła, że współczesnym problemem wychowawczym jest nadmiar bodźców, które odbierają dzieci we wczesnej edukacji. Dr Agnieszka Twaróg-Kanus z ATH w Bielsku-Białej zapoznała natomiast uczestników obrad sekcji z niezwykle interesującymi działaniami innowacyjnymi nauczyciela i ucznia w edukacji wczesnoszkolnej, wykorzystującymi aktywne myślenie. W dalszej części dr Alina Kalinowska z UWM w Olsztynie podjęła próbę rozpoznania potencjału emancypacyjnego w treściach proponowanych w podręcznikach dla klas najniższych w części dotyczącej edukacji matematycznej. Ich analiza dotyczyła m.in. możliwości samodzielnego decydowania i szukania własnych dróg, popełniania błędów i podmiotowego postrzegania ucznia. Trzech prelegentów: dr hab. Andrzej Rokita, prof. AWF, dr Ireneusz Cichy i dr Sara Wawrzyniak z Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu przedstawiło wyniki badań z ostatnich 15 lat dotyczących *Różnorodnych aspektów wykorzystania piłek edukacyjnych Eduball w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej.* Następnie dr Edyta Obodyńska z Uniwersytetu Rzeszowskiego zwróciła uwagę na konieczność wdrażania rozwiązań ergonomicznych w przestrzeni edukacyjnej i podkreśliła ich wartość dla rozwoju fizycznego dzieci przedszkolnych i uczniów klas niższych. Na zakończenie wysłuchaliśmy niezwykle emocjonującego wystąpienia dr Edyty Sadowskiej z Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu (Wydział Zamiejscowy w Chorzowie) na temat *Idea wychowania patriotycznego małego dziecka w dziele edukacyjnym na obczyźnie.*

Moderatorami sekcji drugiej byli dr hab. Joanna Łukasik, prof. AIK, oraz dr hab. Krzysztof Kraszewski, prof. UP. W sekcji wygłoszono cztery referaty. Jako pierwsza wystąpiła dr Renata Reclik z UOp z referatem *Rodzice jako partnerzy procesu rozbudzania dziecięcej aktywności matematycznej.* Autorka ujęła temat

w trzech płaszczyznach: stwarzania przestrzeni do działania, wspierania aktywności dziecka, zmiany toku rozwoju dziecka. Przedstawiła wyniki własnych badań dotyczących procesu rozbudzania aktywności matematycznej dziecka. Następny referat, na temat *Uczeń i nauczyciel a edukacja matematyczna w klasach I-III*, został wygłoszony przez dr Barbarę Nawolską i dr Joannę Żądło z UP w Krakowie. Na wstępie autorki postawiły pytanie: „Jak można scharakteryzować sylwetkę nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej z punktu widzenia założeń obszaru matematycznego?” Podkreśliły, że niekompetentny nauczyciel może zniechęcić dziecko do uczenia się matematyki. Zwróciły uwagę, że w uczeniu się matematyki ważne są wszystkie etapy kształcenia, a ich uwieńczeniem jest matura. Przeprowadziły analizę dokumentacji (oceny z matematyki) osób przyjętych na studia (kierunek: pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna) w 2016 r. W referacie zarysowały sylwetkę absolwenta studiów licencjackich na kierunku: pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna w zakresie kompetencji do uczenia matematyki. W trakcie wystąpienia postawiły pytania: „Czy wybór przez kandydata przyszłego zawodu był świadomy?” „Czy jest on gotowy do wzięcia odpowiedzialności za powierzone mu w przyszłości dzieci?” Podkreślono również wagę motywacji kandydatów do zawodu nauczycielskiego. Następnie dr Elżbieta Marek z AIK zaprezentowała wyniki badań własnych na temat: *Facebook źródłem wiedzy, doświadczeń, inspiracji i rozwoju nauczycieli z grupy „Nauczyciele wczesnoszkolni”*. We wstępie autorka zwróciła uwagę na popularność portali społecznościowych. Zauważyła, że grupa „Nauczyciele wczesnoszkolni”, funkcjonująca od dwóch lat, liczy ponad 8000 członków. Prelegentka przeprowadziła analizę treści wpisów i wypowiedzi na określony temat. Były to: prośby o materiały metodyczne, kwestie związane z prowadzeniem dokumentacji, zagadnienia dotyczące prawa oświatowego czy też rozwoju zawodowego nauczycieli. We wnioskach końcowych autorka podkreśliła, że istnieje wśród nauczycieli znaczne zapotrzebowanie na wiedzę praktyczną i w związku z tym należy więcej miejsca poświęcać aspektom praktycznym w procesie przygotowywania do zawodu. W kolejnym, a zarazem ostatnim wystąpieniu dr Irena Pulak i mgr Jolanta Staniek z AIK zaprezentowały *Znaczenie nowych mediów cyfrowych w przygotowaniu zawodowym nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej w kontekście potrzeb modernizacji procesu dydaktycznego*. Dr Irena Pulak przybliżyła słuchaczom technologie, które w najbliższym czasie zmienią oblicze szkoły. Zarysowany został także model rozwoju technologii w edukacji oraz bariery utrudniające jego realizację.

W sekcji trzeciej, obradującej pod przewodnictwem Prof. PhD. Zuzanny Stanislavovej CSc. z Uniwersytetu w Preszowie oraz dr hab. Elżbiety Jaszczyn, prof. UwB, mgr PhD. Iveta Gal-Drzewiecka z Uniwersytetu w Preszowie zaprezentowała wyniki badań na temat *Potencjału edukacyjnego plastycznego przedstawienia niepełnosprawności wzrokowej w książkach dla dzieci i młodzieży*.

Dokonała porównania artystyczno-ekspresywnych oraz percepcyjnych cech różnych rozwiązań ilustratorskich, przede wszystkim — ich estetyczno-empirycznego potencjału. Jednakowa uwaga została poświęcona refleksji etycznej i aksjologicznej. W kontekście tych obserwacji zostały wyznaczone paradygmatyczne różnice między książkami ilustrowanymi w sposób tradycyjny oraz plastycznie eksperymentalnymi. Nawiązując do tego, zarysowano alternatywne modele dydaktycznego zastosowania problematyki. Następnie wystąpienie mgr Jany Kožárovej PhD. z Uniwersytetu w Preszowie, zatytułowane *Current Research and Teaching Strategies for the Reading and Literary Education of Pupils with ADHD*, dotyczyło strategii badawczych i dydaktycznych mogących znaleźć zastosowanie w kształceniu literackim oraz diagnozowaniu i nauce czytania dzieci z ADHD. Dr Renata Kowalczyk z AIK zaprezentowała wyniki badań własnych, które dotyczyły *Kontekstu arteterapeutycznego i możliwości intelektualnych dzieci w (autorskiej) innowacji pedagogicznej*. Autorka projektu nakłaniała dzieci do kreatywnego myślenia i korzystania z wyobraźni matematycznej, plastycznej, lingwistycznej. Podjęła także próby przenoszenia na grunt edukacji wczesnoszkolnej technik arteterapeutycznych, co budziło zainteresowanie uczestników zajęć, wpływało na emocje dzieci i sprawiało, że zajęcia stawały się intrygującym przedsięwzięciem metodycznym. Następnie mgr Kinga Turek z UJK w Kielcach zabrała głos na temat *Wspomagania rozwoju małego dziecka jako szansy na dobry start*, a mgr Leokadia Urbaniak, doktorantka UŚ w Katowicach, podjęła problematykę *Wspomagania rozwoju dziecka przedszkolnego poprzez zastosowanie wybranych metod aktywnych*, prezentując projekt badań, w których szczególny nacisk położono na pokonywanie trudności w rozwoju mowy oraz osiągnięcie gotowości szkolnej przez dzieci sześciolatnie. Szansą na powodzenie tego projektu stało się wprowadzenie niestandardowych rozwiązań. Zastosowano wybrane metody aktywne: ćwiczenia z kinezylogii edukacyjnej oraz analizę kinetyczną tekstu literackiego.

W sekcji czwartej, prowadzonej przez dr Marię Sobieszczyk i dr Iwonę Konopnicką, dr Małgorzata Lubieniecka z AIK omówiła *Formy aktywności muzycznej dzieci w procesie wychowania muzycznego w edukacji przedszkolnej i szkolnej*, a mgr Aleksandra Flach z Akademii Muzycznej w Krakowie pokazała *Przykłady muzyki dla dzieci w twórczości polskich kompozytorów współczesnych*. Przedstawiła ponadto drogę dziecka od młodego słuchacza do czynnego wykonawcy utworu muzycznego. Kolejna prelegentka, dr Ewa Piwowarska z AJD w Częstochowie, zaprezentowała wyniki badań eksperymentalnych dotyczących *Graficznego obrazowania przez dzieci*, głównie bryły i postaci ludzkiej. Ostatnim wystąpieniem była wypowiedź mgr Magdaleny Pawlak z Uniwersytetu Łódzkiego, która skupiła się na *Pozaszkolnej przestrzeni kulturalnej edukacji dziecka*. Możliwość takiej edukacji zaprezentowała na przykładzie relacji szkoła — muzeum.

W sekcji piątej, moderowanej przez dr Ewę Sowę-Behtane z AIK, pierwszą prelegentką była dr Mirosława Cyłkowska-Nowak, reprezentująca Uniwersytet Medyczny w Poznaniu. Zaprosiła ona uczestników sesji w podróż po Laosie — kraju, w którym przeprowadziła trzymiesięczne badania studyjne. Ich wyniki przedstawiła w wystąpieniu *Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna w Laosie — kontynuacja i zmiana*. Kraj ten otrzymał sporą pomoc z ONZ oraz 22 organizacji międzynarodowych w latach 2000–2015, nie pozostaje jednak bierny. Powstał w nim Narodowy Plan Działań (2003–2015), który zakłada np. równy dostęp do edukacji. Prelegentka zaprezentowała statystyki za lata 2007–2014, pokazujące wzrost liczby klas i nauczycieli wczesnej edukacji oraz wzrost liczby uczących się pięcioletków. Dr Katarzyna Szewczuk i dr Martyna Szczotka z AIK w referacie pt. *Innowacyjna działalność metodyczno-organizacyjna nauczycieli wychowania przedszkolnego* przedstawiły następujące innowacje pedagogiczne: wykorzystanie piłek edukacyjnych Eduball w nauce czytania i nabywania umiejętności matematycznych, nowatorską metodę Tuputan autorstwa Marioli Stryj, stosowaną w nauce umiejętności tanecznych i choreograficznych, oraz wykorzystanie nowoczesnych pomocy w kształceniu muzycznym, np. grających rurek. Kolejną prelegentką była dr Ewa Żmijewska z UP w Krakowie. W referacie zatytułowanym *Razem, osobno — mniejszości etniczne w polskiej szkole na przykładzie Kaszub* zaprezentowała ona dane za rok szkolny 2015/2016, z których wynika, że około 20 tys. dzieci w 330 szkołach podstawowych uczyło się języka kaszubskiego. Następnie dokonała analizy podręczników do nauki języka kaszubskiego. Czwarty referat, pt. *Edukacja żywieniowa dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym szkolnym — jej znaczenie i uwarunkowania*, przedstawiła dr Katarzyna Wojciechowska z UKW w Bydgoszczy. Referentka zaprezentowała cele edukacji żywieniowej, a także jej rolę w nabywaniu niektórych umiejętności, np.: układania jadłospisu, przygotowywania zbilansowanych posiłków, kulturalnego zachowania się przy stole. Zwrócono szczególną uwagę na najpowszechniejsze błędy żywieniowe. Ostatni referat przedstawiła dr Ewa Sowa-Behtane. Podczas wystąpienia na temat *Wielokulturowe przedszkole/wielokulturowa szkoła jako idealna przestrzeń dla edukacji międzykulturowej* zapoznała ona słuchaczy z innowacją pedagogiczną „Edukacyjny Kraków wielokulturowy” oraz inicjatywą społeczną „Wielokulturowy Kraków”.

Na zakończenie obrad sekcji odbyło się podsumowanie wszystkich referatów oraz dyskusja, w której wysunięto następujące postulaty: należy podwyższyć jakość kształcenia w polskich szkołach, w których powinien dominować prymat konstrukcji nad instrukcją, uczenia się nad nauczaniem, koncentrowanie się na problemach, zadaniach, aplikacjach alternatyw, restrukturyzacja dziecięcej wiedzy oraz przygotowanie uczniów do życia w zmieniającej się rzeczywistości. Wczesna edukacja dziecka wymaga głębokich zmian — rewizji i modyfikacji dotychczasowego modelu nauczania w szkołach i kształcenia

przyszłych nauczycieli na uczelniach wyższych. Zmiany te dotyczą: refleksji nad jakością edukacji i odejścia od dotychczasowych schematów działania w rozwiązaniach, podniesienia jakości przygotowania kandydatów na nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej do wykonywania zawodu, w szczególności ich kompetencji (wiedza psychologiczno-pedagogiczno-socjologiczna na temat rozwoju dziecka, edukacja i jego uspołecznienie, nauka konstruktywnych sposobów uczenia się, ukazanie kierunku, w jakim powinna podążać efektywna edukacja elementarna i in.), podjęcia rzetelnych badań empirycznych z zakresu pedagogiki wczesnoszkolnej jako subdyscypliny nauk pedagogicznych oraz edukacji wczesnoszkolnej jako pracy dydaktyczno-wychowawczej nauczyciela z uczniami. Istotne będzie także systematyczne monitorowanie jakości kształcenia w szkołach na tym etapie edukacji oraz rekonstrukcja organizacji kształcenia i projektowania pracy edukacyjnej w klasach I–III.

Jolanta Karbowniczek, Elżbieta Marek
Akademia Ignatianum w Krakowie